

Емилија Милобановић

НЕЗВАНИ ГОСТ

Упознали смо се на мору. Не знам тачно шта ме привукло њему. Можда бледило? Личио је на неког ко се опоравља од тешке болести. Вероватно би се насмејао да сам му то рекла. И слегнуо раменима.

Кад год помислим на њега, осетим почетак лета, видим брдо с погледом на увалу у којој смо скупљали каменчиће, кровове кућа на сунцу, барке у луци, и њега окренутог мору – као на слици. Слика је бледа, доминира његова кошуља, светла као зидови приморских кућа, јутарње небо, камени предео. И док он маше руком и показује ми нешто у даљини, ја све то и даље посматрам као слику, којој не смета његова живост, него недостатак боје.

Мислила сам да је прича једини начин да материјализујем слике које носим у себи. А коме да причам приче намењене мени?

Дуго ми је требало да то схватим. Године и године. Више од пола живота. Једва да сам нешто успела да спасем.

Била сам страшно усамљена. Мислила сам да нико на свету није као ја. Можда нисам ни била жива? И овај ми је свет зато био тако стран?

Било је то мало приморско место, смештено у једној ували, као што обично бива. Јун месец. Предсезона. Једна колегиница ми је уступила аранжман у синдикалном одмаралишту, да не пропадне. Отишла сам јер волим да одем, кад год не знам шта ћу са собом. Имала сам

већ тридесет година, специјализацију и субспецијализацију, и стални посао на видику, остављен додуше, за јесен. С мушкарцима баш нисам имала среће, ако се под тим подразумева дуга стабилна веза са изгледима за брак, пар деце и државни стан. Време је летело, примећивала сам то и сама, и још ће брже пролазити, напомињали су ми, али ја сам ту била немоћна.

Памтим пут којим се мали аутобус спуштао с магистрале. Пролазио је кроз камени предео који је одбијао светлост бојећи у бело прашину крај пута. Овуда би се могло лепо шетати, помислила сам, а онда сам окренула главу и угледала море. Појавили су се затим почетак увале, јарболи у луци, кровови кућа, потом зидови, улице – и били смо ту. Бацила сам торбу на лежај у соби и отишла да прошетам.

У јуну је дан дуг.

Шетала сам стазом поред мора откривши да је моја потреба за кретањем много јача него што ми се чинило – гутала сам халапљиво даљину спремна да се зауставим тек кад паднем од умора. Увече сам с пензионерима играла карте, пошто бих им измерила притисак. Ујутру сам пила кафу са женама чија астматична деца још спавају. Причала сам им о благотворном утицају шетње на људско здравље, о опуштању, о вежбама дисања. Оне мени о томе како младост брзо пролази, а живот још брже.

Временом се моје кретање усталило. Ујутру сам трчала крај мора, (шетње сам кондиционо превазишла) после сам скакутала с камена на камен, бацала облутке у воду прижељкујући да се окупам пре одласка. Подне сам проводила у сенци бора, или под тендом, доле у луци. Пила сам кафу са неким друштвом чија ме летаргичност забављала – стрепећи да не останем са њима.

– Не волим карте – говорила сам устајући од стола.

Сретала сам их на различитим местима што је значило да се и они крећу, али сам их остављала и одлазила у свом правцу, објашњавајући себи чар боравка у малом месту: са свима се упознаш, а наставиш да идеш својим путем. Поподне сам се пела на брдо изнад града. И Никољу сам ту срела једног дана. Изненадила сам се видевши га, замало му нисам рекла: Ти стигао пре мене! Но, уздржала сам се, чувајући градске манире. Али, он је био тако збуњен, као да сам му ушла у кућу без куцања. Незвани гост.

Како смо од толиког простора баш исто место одабрали да на њему будемо сами, помислила сам. И насмејала сам се, вероватно одмахујући рукама као што често раде они којима није први пут да буду прекобројни. И он је учинио исто. Онда смо се обоје окренули према мору. Ваљда смо тако радили кад смо били сами.

Гледајући њега, ја сам видеала себе. Тек сам тако постајала свесна својих кретњи, поступака. Као пред огледалом. Можда је и он осетио нешто слично. Загледао се у мене као да нешто тражи, а онда се одмакао, осмехујући се збуњено, као да се извињава.

Погледала сам га. Био је од оних плавих, слабапних људи који се крећу споро и не живе дуго. Понекад се не можемо отети утиску да

је за њихову израду недостајало материјала. Био је сав прозрчан, с танком крвном сликом, вероватно, и ниским притиском. Није имао подочњаке као астматичари, иако је био јако блед. Нисам могла тачно да одредим шта је у питању, али била сам сигурна да је један од оних сто студената који стигну овде с правим лекарским уверењем. Међутим, он ми је рекао да је ту са друштвом, у једној вили на другом крају увале. Јевтиније му је него код куће. А и код куће не зна шта би.

– И ти чекаш посао? – упитала сам га.

Насмејао се, слегнуо раменима, погледао у море а осмех му је остао на лицу. Седели смо на трави, једно поред другог, загледани испред себе, рукама ослоњени на земљу, ногу опружених, десна пребачена преко леве, травка у устима. Све ме је то нервирало па сам пљунула у страну и ухватила се рукама за колена.

– И да, и не – рекао је он, а ја сам већ заборавила о чему је била реч. – У ствари, чекам да одем.

Нисам питала где. Преко границе, преко океана, или на Други свет, свеједно је реч о одласку. Мрзела сам чекање. Погледала сам га. Седећи тако помислила сам опет како личим на њега. Зато сам устала и отишла.

Још се много тога у мом понашању могло приписати женској ћудљивости, како је он то са осмехом назвао. Ја сам само хтела и даље да живим као пре него што сам њега срела. Мада сам после нашег првог сусрета схватила да ћемо се Никола и ја стално сретати јер залазимо на иста места. Право је чудо да се до сада нисмо видели. И где год је једном од нас лепо, увек се може појавити и оно друго. Застала сам у ходу, ставила руку на бок и погледала у праšину на путу. Можда сам врхом натике лагано шутнула један каменчић према мору, не знам. Само сам била сигурна како је једини начин да сачувам свој мир, био да не реметим његов. После ми је све било лакше.

Никола је летовао са оним друштвом које сам упознала одмах по доласку. Виђали смо се и пре нашег сусрета на брду. Лако му је било да остане невидљив, међу њима је био вешто скривен.

Звали су себе друштвом бивших музичара. Сви су они чекали да оду. Временом сам схватила да је једино Никола међу њима умео да свира. Волео је што га нису на то подсећали. И ја сам прескочила сва питања о намештеним конкурсима, важним људима с којима се не ваља замерати, критичарима без слуха, публици без душе, стваралачкој кризи, морално-политичкој подобности, скупим инструментима... Опомињала сам га да пази на здравље. Гледао ме је чудно. Једном смо се срели код стена на крају увале. Приметила сам да му је кошуља претанка за вечерњи ветар и да се може лако разболети. Погледао ме је с чуђењем, окрећући се час према мени час према пучини. У угловима усана појавио му се осмех, гледао ме је с неверицом.

– Ја сам лекар – рекла сам му објашњавајући себи истовремено смисао тих речи. Он ме је и даље гледао без речи и већ сам сасвим јасно могла да видим како се пита – да ли је заиста могуће да верујем како знам шта може наудити људском здрављу?

Увек ме је подсећао на слику. У том је тренутку то био младић на плажи који чучи на песку, поред воде, са белуцима у рукама, загледао у нешто. Кошуља му је пуна ветра, талас му долази до ногу, сваки час спреман да му ускочи у патику, он се не помера. Стена из позадине могла би се с тутњавом обрушити на њега, не би се померио. Он хоће да види то што гледа.

И није он тако слабашан, као што мени изгледа, помислила сам. Његова је бољка од неке друге сорте. Погледала сам га. Његово је тело у том тренутку било сасвим нематеријално. Он се осмехнуо и бацио камен у воду. С њим је потонула и моја мисао. Пришао је, спустио ми у шаку један белутак и пошао. Кренула сам за њим. Као да се у мени пробудило нешто псеће, тако сам почела да га следим.

Осетио је да ме за његову болест везује пука радозналост, а не способност да помогнем и опростио ми је то, брзо и лако, решивши ме стида без иједне речи. Пружио је руку и позвао ме за собом, лагано, тек врховима прстију чији се траг на небу оцртавао у виду голуба. Осмех на лицу говорио је да осећа како га следим иако се не осврће за мном. Отада више нисам скидала очи са њега. Зато ми је душа пуна његових слика.

Била сам увек десет корака иза њега, на супротном крају стола, у суседном чамцу, на другом крају собе, одмакнута довољно да могу добро да га видим. Освртао се с времена на време гледајући да ли га пратим. Знао је да уме на све да заборави и кад се прене, давао ми је знаке руком да га стигнем, или да га не изгубим из вида. У тим је тренуцима одсутности слушао музику, говорили су његови пријатељи.

– Кад направи свиралу, све ће нам то што слуша, одсвирати – говорио је Петар, крупан и спор момак, с лулом у устима, у ретким тренуцима говорљивости. – У источној Србији, фруле су овако дугачке – испружао је руке да покаже – од шљиве старе седамдесет седам година, одстајале три лета у љутој ракији. Кад се дрво издуби, обради и испече у двогодишњем овну, може произвести звук који ће ме подићи на ноге, госпођице докторко, и излечити од летаргије.

И док смо се ми смејали, Никола је стајао с рукама у сеповима окренут према мору. Кроз косу му је пролазио ветар, очи су му биле на пучини, а мисли ко зна где. Никакве га речи нису сустизиле.

Наоко је све било тако обично. Светлуцање мора, јутарња кафа, мирис свежих новина на клупи у парку, сенке старих маслињака, медитеранско плаветнило које сам непрестано имала потребу да описујем.

– Имаш добро око – рекао ми је једном таквом приликом. Нашли смо се на узвишењу обраслом танком травом. Седео је испод бора, лактом додиривао колена спустивши браду на длан. После тих речи, оборио је главу и протрљао чело. Деловао је уморно. Никад то нисам смела да поменем, било ме је стид, а сад то не могу да прећутим: Никола је био неколико година млађи од мене, а за читаву вечност испред, тако удаљен да га никад не могу стићи, као да није од овога света. И сав је његов бол, који је подносио ћутке, био у томе што му се није дало да буде то што је. И сва је његова мука, коју је трпео принуђен да живи као сви ми, преваљујући преко главе глупости

за које је знао да нису живот, била у томе што му се чинило да је сасвим узалуд рођен. Или, као што је мени изгледало, да уопште и није жив.

Кошуља му је била плава тога дана кад су кренули на пут. Као да је понео мало мора у њој. Прошаран сенкама старе маслине, стајао је на тераси виле сасвим одсутан, изван свих времена у којима смо ми обитавали. И као да то није ништа, стрпљиво је износио своје ствари спремљене за пут. Пут је био дуг, вијугав, узан, прашњав, местимице испрекидан. Могла сам да га нацртам руком, у ваздуху, и да му га покажем. Али Никола је био иза окуке, заклоњен брдом, удаљен пар дана хода, или више, ко зна колико, изван домањаја речи, гласа, погледа. Живот му је деловао мало излишно, и не толико због њега самог, већ што му се чинило да својим недељањем квари једну вишу хармонију, на шта није имао право, нити је то икако желео да учини. Зато се бол који је осећао није могао ни са чим мерити. Као да се с душом дели, на то је личило.

И ја сам се вратила кући, кад је за то дошло време. Никад нисам много размишљала о себи. Живела сам логично. На јесен сам се запослила, за стално. Можда бих и као самица могла добити стан? Обећали су ми ту могућност. До тада сам била задовољна и овим, привременим.

Он је долазио неколико пута код мене. Припремао је папире за одлазак. Нисам питала где ће. Питала сам:

– Шта ће бити с тобом кад одеш?

Застала сам на вратима собе, пролазећи у кухињу. После сам откупила тај стан и дуго сам, да нико не зна, ту собу звала његовом и нисам је користила. Он је прошао руком кроз косу, уздахнуо и насмејао се.

– Биће оно што мора да буде – рекао ми је тихо. Почела сам да шетам и одмахујем рукама.

– Зар ништа нећеш да урадиш? Зар ћеш само да стојиш и чекаш?

Био је много мирнији од мене. Био је миран као земља, као камен, као мртва природа, као сав неживи свет.

Руке сам клонуло обесила поред себе. Осетила сам видарску немоћ. И нисам имала наду да ће минути, да ће ме проћи, и да ћу ишта моћи да учиним. Он ми је пришао, пружио руку и додирнуо ми косу, лагано, врховима прстију, тек на трен. Најежила сам се. И одскочила. Био је то додир Оног света. Он се окренуо зиду, ја сам се ухватила за главу. Дисала сам дубоко неко време. Пришла сам прозору и отворила га. Гледала сам кровове кућа на сунцу, нанизане у недоглед. Пружила сам руку и почела да цртам по ваздуху.

Више га никад нисам видела.

Питала сам се, да ли да се надам писму, да га ишчекујем, да вирим у поштанско сандуче? Шта би могло да буде у њему? Шта ли је са њим?

Све се може дознати, ако је жеља довољно јака – јер се све зна. Само, ја нисам смела да се одлучим на то да зажмурим и ослушнем.

Остала сам на површини, живећи тихо из дана у дан, отворених очију, препуштена бојама овога света. Треба ми времена, шапутала сам себи у браду, кад застанем, и нисам никад мењала смер.

– Треба ти стрпљења – рекао ми је он једном. – Биће ти тешко.

Шта знаш ти о мени? хтела сам да викнем. Али се мој глас још у мени расплинуо. Остао је отворен прозор, пун светлости, млечно беле, која је подсећала на његову кошуљу.

Нисам ни слутила да ће, пошто је отворио врата и отишао, остати урамљен у сваки ведар дан у мом животу. Поготову зато што ништа у мом начину живљења није подсећало на њега.

Увукла сам се у улицу која ме је водила од куће на посао као пуж у кућицу и милела сам узбрдо и низбрдо задовољна једноставним решењима као што су солидна плата, пешачење до посла, добар комшилук, љубавне везе које не потресају, мир, тишина, спорост која је подсећала на мало приморско место ван сезоне.

Не би се могло рећи да је Никола био у мојој свести толико присутан да га се нисам могла ослободити и кренути својим путем. Ја и нисам имала свој пут. Године су пролазиле, то је тачно, брзо и једнолично, а ја сам била само посматрач. Он је ионако давно прошао кроз мој живот, окрзнуо га само, такорећи, и данима ми није падао на памет. Кад га се сетим, помишљала сам, шта ли је са њим? Пред очи ми је излазио његов осмех и цртала сам га на рецептима за инјекције, листовима календара, маргинама стручних књига, поред телефонских бројева, док причам, чекам, послушкујем, размишљам, заборављајући где сам. Људи су умели да ме питају: Ко је то? видећи његов лик.

– Цртам младог Николу – одговарала сам са смешком.

– Је л' то неки светац?

Одмахивала сам главом и смејала се цртајући и даље. Никада нисам била срећна као у тим тренуцима. Папириће сам гужвала и остављала за собом као трагове, цртајући га изнова. Временом је папир на коме га цртам бивао све већи и већи. Почела сам да додајем кафане на јутарњем сунцу, усамљене маслине, брдо изнад града; цртала сам његову собу, поглед из ње, кровове кућа, возове који иду на југ, људе који чекају превоз на киши...

Била сам затрпана папирима. Кућа ми је била пуна цртежа. Више нисам знала на шта то све личи. И шта је са мном?

Како се зове моја болест? Како се лечи? Ко је познаје? Колико дуго носим њену клицу у себи? У структури ДНК? Где? Можда сам зато одабрала медицину, као многи лекари, да бих помогла себи?

Са зида ме је гледао млади Никола. Стајао је крај дрвореда, изненађен што ме види, као затечен. Управо је пружио руку да савије грану и убере је, за фрулу. Није то било то дрво, знао је и сам, али више није могао да издржи.

Узела сам нов лист и нацртала га поново, сада са брадом, нешто тамније косе, старијег, с тишином у очима, мирног и осмехнутог, у кошуљи, светлој као увек. Неком је нешто објашњавао, показујући руком негде неодређено, на саму даљину. Другу је руку држао поред себе, опуштену, обухватајући флауту врховима прстију, сасвим лагано.

Сунце се помаљало иза завесе када сам слику ставила у рам и окачила на источни зид. Кад сам отворила очи, он је седео преко пута мене, на фотељи, чекајући да се пробудим.

– Јеси ли дуго ту? – упитала сам га придижући се. – Уморна сам као после дежурства – рекла сам са уздахом склањајући косу с лица. Напољу је била ноћ. Можда се више никад нисам ни пробудила.

Није ми ништа рекао. Руке су му биле пуне мојих цртежа. Гледао их је ћутке. Онда се насмешио и упитао ме:

– Сад знаш за моју болест?

– Неизлечива је? – рекла сам тихо.

Он је климнуо главом.